

ልቦና ዓደቦ: ካብ ክልተ ዓይነ ሰውራን ኢዴታት እንታይ ንማሃር? (ሓቀኛ ታሪኽ)

ገብረ ገብረማሪያም (ዶ.ር.)

እስከ ብሓንቲ፡ ሓደ ለባምን ባዓል ዓቢ ልቦናን ሓው፡ ኣብዚ ቀረባ ጊዜ ዘዕለለኒ ሓጻር ዛንታ ክጅምር፡ “ኣብ ሓደ ዓዲ ሓንቲ ዓይነ-ሰውራቲ ኢታይ/ፈላሲት ምስ ወደን ይቐመጣ ነበራ። እታ እንዳ ወደን ገዛ፡ ናብ ጸሓይ-በርቂ ሸነኽ፡ ኣብ ገምገም ናይታ ዓዲ ኢያ ነይራ። እንዳ ወደን ንበረኻ ንስራሕ ክወፍሩ ከለዉ፡ ኣደይ ኢታይ፡ ምስ ገለ’ ዝተባህለ ንእሽተይ ቆላዓ ወዲ ወደን ኢየን ኣብ ዓዲ ዝውዕላ ዝነበራ። ማዓልቲ ማዓልቲ፡ ጸሓይ ምስወጸት፡ ካብ ገዛ ውጽእ ኢለን ኣብቲ ኣፍደገ እንዳ ወደን (ገምገም) ኩፍ ኢለን መቐጻርያ ኣብ ኢደን ሒጀን ኢየን ጸሎተን ናብ ኣምላሽን ዘብጽሓ። ንገለ’ ካብ ገዛ ወጺኡ ካይጸድፍ ካኣ ይሕልዎ። ገለ’ ካብ ገዛ ወጺኡ መታን ከጸድፍ፡ መሐለዊት ትኹውን ነዋሕ በትሪ/ሰላዕ ካኣ ነበረተን። ጸሓየን እንዳተጸልዎ ጸሎት ከገብራ ከለዎ፡ ዝኾነ ናይ እግሪ ድምጺ ወይ’ውን ጣሕሽም እንተሰማሪገን፡ ነታ በትሪን ኣልዕል ኣቢለን፡ “ገለ’ ተመልስ” ይብላ ኣብ መንጎ ጸሎተን። ገለ ካብ ገዛ ወጺኡ መታን ከይጸድፍ ኢየን ከምኡ ዝገብራ። ነገር ቆላዓ ስለዝኾነ፡ ገለ’ ካብ ገዛ ክወጽእ ክፍትን፡ ኣደይ ኢታይ ካኣ ኣብ ሞንጎ ጸሎተን እንዳኣቐረጸ፡ “ገለ’ ተመልስ” ክብላ እየን ዝውዕላ። ከምዝፍለጥ፡ ጸሎት እንዳገበርካ ከለኻ ብዝኾነ እንተ ኣቐረጸካ፡ ከም እንደገና ኢካ ነቲ ጸሎት ትጅምሮ። ኣደይ ኢታይ ካኣ ብሰንኪ ገለ’፡ ጸሎተን ከይቐረጸ ክውድኣ ኣይክእላን ኢየን ዝነበራ።

ሓደ ማዓልቲ” ብቲ ጥቓ እንዳ ወደን ገዛ ትሓልፍ ዝነበረ መርዓት፡ “ዳሓን ዶ ሓድሪክን ኣደይ ኢታይ” ድሕሪ ምባላ፡ “በላ ኣብ ጸሎትክን ኣይትጋደፋን ኢኻን” ትብለን። ኣደይ ኢታይ ካኣ፡ “ወይ እዛ ጓለይ፡ ገለ’ ከሎ ዶ ጽድቂ ኣሎ ኢዩ - ጽድቂ ክትደሊ ገለ’ ይጠፍእ፡ ገለ’ ክትደሊ ጽድቂ ይጠፍእ” በላኣ ይባሃል። መሲልካ እንታይ ኣምጸኻ ዶ ኮን ትብሉ ትኹን? **ምስ ሓሶትን ቅጥፈትን ፍቕሪ ዝሓዘም ክሳብ ዘሎዉ፡ ምስፋሕ/ምስሳን “ሓቕ፣ ርትዒን ፍትሕን” ኣይርከብን ኢዩ። ምስ እዚኣ ክሓድገኩም፡-**

<http://www.togoruba.org/togoruba1964/mainTogorubamap/mainMap/headingMap/2018/0902GG8-04AT.pdf>

ናይ ኣይነ-ሰውራን ካብ ተለዕላ፡ ኣብ ሓደ ዓዲ ሓንቲ ዓይነ-ሰውራቲ ኣደ ምስ ሓደ ዓሻ ውደን ይነብራ ነበራ። ገና ብመርዓተን ከለዎ ኢየን ክልተ ዓይነን ዓባሪን። ገና እቲ ዓሻ ወደን ህጻን ከሎ ምስ ሰብኣየን ተፋቲሖን ናብቲ ዝነበራሉ ዝነበራ ዓዲ ተሰዲደን ኢየን ከይደን። ገብርቲ ሰናይ ደቂ እታ ዓዲ ኣብ ዝሃብዎን መዕቐቢ ገዛ(ውቲ) እንዳነበራ፡ ማዓልታዊ ሂወተን ብቲ ዓዲ እንዳተጠወራ ይነበራ ነበራ። ምንጭ እቶት ካኣ፡ ኣብ ግብረ-ሰናይ ናይ ነበርቲ እታ ዓዲ ዝተሰረተ ኮይኑ፡ (ሀ) ንግሆ-ንግሆ ገዛ ገዛ እንዳ ዘራ ካብ ዝልምንኦ ዝረኽበኦ “እንጀራ” ን (ለ) ብሽም-እዝጊ ዝፍለጥ ካብ ነብስ-ወከፍ ዓውዲ ዘኸይድ ሓረስታይ ወዲታ ዓዲ ዝረኽበኦ እኽሊን ኢዩ ነይሩ። ስለዚ፡ ማዓልታዊ ስራሕ እቲ ዓሻ ወደን፡ ንግሆ-ንግሆ ንኣዲኡ ገዛ ገዛ እንጀራ ክልምና ምምራሕ፡ ማይ ካብ ሩባ መምጻእ፡ ኣብ ግዜ ቐውዒ ካኣ ከረጢታት ናብ የዕውዲ ምብጻን የዕውዲ ምስተሓፍሰ ካኣ ነተን ሽም-እዝጊ ዝሓዛ ከረጢታት ምእካብ ኢዩ። ኣእምርኡ ክዓቢ ስለዘይካኣላ ዓሻ(ብልምዳዊ ኣጸዋውዳ) ኮይኑ ኢዩ ዓብዩ። ጥዑይ ኣእምሮ ግን ይዓቢን ይምዕብልን ይልወጥን ኢዩ። ነዚ ዕድል እዚ ስለዘይተዓደሎ፡ ቆልዓ ኮይኑ ዕድሚኡ የሕሊፉዎ። ኣብ ዓለምና ቡዙሓት ከምኡ ብምህላምም፡ እግዚ ይታዕረቐኛ ምሕረቱ ካኣ የውርደልና ኢዩ ዘብል። ብሕልፊ ኣብዚ ማሕበራዊ መድያ (social media) ዝገነሰሉ ዘበንን፡ ዕሽላዊ ባህርያት(ቆልዕነት) ብማይሕበራዊ መድያ ተጎልቢቡ ዕልመናዊ መልክዕ ኣብ ዝሓዘሉን። ናይ ኤለትሮኒክ ደናጉላ ምድርባያት ዝበዝሑ ዘበን ኢዩ። ዝብዝሕ ጊዜ፡ መንን ካበይን ከምዝድርባይካውን ኣይፍለጥን ኢዩ።

እቲ ታሪክ ክቐጽለልኩም። ዓሻ ስለዝነበረ፡ ዝኮነ ሰብ ዝኮነ ነገር ግበር እንተብሎ ይገብር ነይሩ። እቲይ ምንታይሲ፡ ከም ቆልዓ ሕማቕን ጽቡቕን ይፈልጥን የለልን ስለዘይነበረ። ንኣብነት፡ ነዚ ዝሓልፍ ዘሎ ሰብ ደንጎላ ደርቢኻ ህረም እንተልካዮ፡ ደንጎላ ኣልዒሉ ይድርብዮሉ። ከምኡ ዝገብሩ ተረገምቲ ኣብቲ ዓዲ ከምዝነበሩ ካኣ ይንገር። ኩሉኹም ከምትፈልጥዎ፡ ኣብ ዓዲ ቆልዓ እንተተሃረመካ፡ ናብቲ ቆልዓካ ዝሃረመ ቆልዓ(ሰብ) ስድራ-ቤት ከይድካ ኢኻ ተሰምዕ። ወድኹም/ጓልኩም ንወደይ/ጓለይ ሃሪሙለይ/ሃሪማትለይ ተገፋዕላይ ኢልካ ተሰምዕ። እዚ ዓሻ ሰብ ወድኻ ወይ’ውን ጓልካ እንተሃረመልካ እንታይ ትገብር? ናብ ዓይነ-ሰውራቲ ኣዲኡ ከይድካ ዶ ወድክን ተገፋዕላይ ኢልካ ተሰምዕ? ንስኻትኩም እንታይ ትብሉ እንድዒ። **ኣብቲ ዓዲ ዝግበር ዝነበረ ግን ክነግረኩም። ኣብ ክንዲ ናብ ዓይነ-ሰውራቲ ኣዲኡ ከይደም ዘሰምዑ፡ ናብቲ ነቲ ዓሻ ሰብ ዝላኦ (ነዚ ሰብ ደንጎላ ተርቢኻ ህረም) ዝበሎ ቆልዓ(ሰብ) በተ-ሰብ (ሰድራ) ከይደም ኢዮም ወድኹም/ጓልኩም ተገፍዕልና ዝብሉ ዝነበሩ። ልቦና ዓደቦ ዝብልኩም ከምዚ ኢዩ። ስለዚ፡ መልሰ-ዳርባ ክትድርብዩ ምናባት እንተደለኹም፡ እዛ ልቦና ዓደቦ ኣይትረስዕዎ ኢኹም።**